

**Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши
вазирлиги томонидан 2023 йилда амалга
оширилган тадбирлар тўғрисида
МАЪЛУМОТ**

Соҳани ривожлантириш бўйича қабул қилинган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар:

Вазирлик томонидан ишлаб чиқилган ҳамда Вазирлар Маҳкамасига киритилган **норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар** лойиҳалари ўрнатилган тартибда **Ўзбекистон Республикаси Президенти ва Ҳукумат томонидан тасдиқланди**. Жумладан **Ўзбекистон Республикаси Президентининг:**

“Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасини трансформация қилиш ва ваколатли давлат органи фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони (2023 йил 31 майдаги ПФ-81);

“Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги фаолиятини самарали ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори (2023 йил 31 майдаги ПҚ-171);

“Маиший чиқинди полигонларида ҳосил бўладиган чиқинди газидан муқобил электр энергиясини ишлаб чиқаришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори (2023 йил 16 октябрдаги ПҚ-335-сон);

“Республикада яшиллик даражасини янада ошириш, «яшил макон» умуммиллий лойиҳасини изчил амалга ошириш орқали экологик барқарорликни таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони (2023 йил 23 ноябрдаги ПФ-199-сон);

“Чиқиндиларни бошқариш тизимини такомиллаштириш ва уларнинг экологик вазиятга салбий таъсирини камайтириш бўйича чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони (2024 йил 4 январдаги ПФ-5-сон);

“Республикага хорижий туристлар оқимини кескин ошириш ҳамда ички туризмни янада жадаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони (2024 йил 12 январдаги ПФ-9-сон);

“Хорижий давлатларда Ўзбекистан тарихи ва маданияти, ўзбек тили ва адабиётини ўрганишни кенг тарғиб қилиш орқали туристлар оқимини кўпайтириш ҳамда мамлакатимиз нуфузини янада оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори (2024 йил 12 январдаги ПҚ-19-сон);

“Ўзбекистон Республикасида тўсиқсиз туризм инфратузилмасини ривожлантириш ва уни рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори (2024 йил 12 январдаги ПҚ-20-сон);

“Ўзбекистон Республикасида экологик туризмни жадал ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори (2024 йил 12 январдаги ПҚ-21-сон) қабул қилинди.

Туризм ва маданий мерос соҳаларининг норматив-ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш йўналишида.

2023 йилда **66 та норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар** лойиҳалари, жумладан **6 та Қонун** лойиҳаси, Ўзбекистон Республикаси Президентининг **4 та Фармони**, **6 та қарори** лойиҳаси, **Вазирлар Маҳкамасининг 39 та қарори** ва **5 та фармойиши** ҳамда **6 та идораларнинг буйруқ ёки қарори** лойиҳаси ишлаб чиқилди.

Мазкур Фармон ва қарорлар ижроси бўйича қуйидагилар амалга оширилди. Хусусан, амалдаги Табиат ресурслари вазирлигининг номи **Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги** деб қайта номланди.

Давлат Раҳбари томонидан белгиланган вазифа ва йўналишлардан келиб чиқиб, вазирлик фаолиятининг устувор йўналишлари белгиланди;

Вазирлик тизимида қуйидаги ташкилотлар ўтказилмоқда:

Оролбўйи халқаро инновация маркази;

“Фарғона ҳайвонот боғи”, “Термиз ҳайвонот боғи” ва “Тошкент ҳайвонот боғи” МЧЖлари;

“Ўзбекистон давлат табиат музейи”;

“Хавфсиз дарё” давлат муассасаси;

барча давлат ов хўжаликлари ҳамда улар жойлашган ер ва мулклари.

Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва чиқиндилар билан ишларни амалга ошириш жамғармаси ҳамда Ўрмон хўжалигини ривожлантириш жамғармаси бирлаштирилган ҳолда Экология жамғармаси ташкил этилди.

Шунингдек, вазирлик тизимида,

Марказий Осиё атроф-муҳит ва иқлим ўзгаришини ўрганиш университети;

Яшил трансформация ва иқлим ўзгаришига мослашиш миллий маркази;

Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар департаменти» давлат муассасаси;

“Чиқинди полигонларини бошқариш дирекцияси” давлат муассасаси;

Атроф табиий муҳит мониторинги ишларини амалга ошириш учун Ситуация маркази;

“Экотуризм ва овчиликни ривожлантириш департаменти” давлат муассасаси;

Экология, Сув хўжалиги, Қишлоқ хўжалиги ҳамда Тоғ-кон саноати ва геология вазирликларида 1-3 та штат бирлигидан иборат бўлган экологик ҳамкорликка масъул тузилмалар ташкил этилди.

Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида ислохотларни чуқурлаштириш ва тизим фаолиятини трансформация қилиш бўйича “йўл харитаси” тасдиқланди.

Экология, атроф-муҳит муҳофазаси, ўрмон ва гидрометеорология соҳаларидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқиш режаси тасдиқланди;

атроф табиий муҳит мониторинги ишларини амалга ошириш учун Вазирлик штатлари доирасида юридик шахс ташкил этмаган ҳолда Ситуацион марказ ҳамда Париж битими мажбуриятларини бажариш учун давлат муассасаси шаклида Яшил трансформация ва иқлим ўзгаришига мослашиш миллий маркази ташкил этилди;

Вазирликнинг 10 та турдаги жарима ва компенсациялари экология жамғармаси маблағларини шакллантириш манбалари этиб белгиланди;

республикада нишонланадиган экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши масалаларига бағишланган муҳим тадбирлар (байрамлар) календарь режаси тасдиқланди;

Вазирлик ҳамкорлик қилиши лозим бўлган халқаро ташкилотлар рўйхати тасдиқланди;

Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши соҳасидаги халқаро конференциялар, ассамблеялар ва тадбирлар рўйхати тасдиқланди.

Бунда, вазир ва унинг ўринбосарларига ушбу халқаро тадбирларда иштирок этишига рухсат берилди;

Экологияга зарар етказиш **жиноятларининг тоифаси оғир жиноятлар** тоифасига ўтказилиши белгилаб берилди.

(Ушбу соҳасидаги жарималар 5 – 10 бараварга кўпайтирилиб, юридик шахсларга нисбатан БҲМнинг 100 бараваридан 300 бараваригача бўлган миқдорда молиявий жарималар жорий этилмоқда)

Ҳар бир маҳаллада фаолият юритадиган **Жамоатчилик экология назоратчиси** тизими жорий этилди.

Бош прокурорнинг экология соҳасида қонунчиликка риоя этилиши устидан назоратга масъул бўлган **ўринбосар** лавозими жорий этилди ва **6 та** штатдан иборат **Бошқарма** ташкил этилди.

Вазирлик тизимида юридик шахс мақомига эга бўлмаган **Давлат экологик назорат инспекцияси** – ташкил этилди.

2024 йил якунига қадар ифлослантириш бўйича **I тоифага** кирувчи (1 150 та) ҳамда 2025 йил якунига қадар **II тоифага** кирувчи (4 468 та) хўжалик юритувчи субъектларига **чанг-газ тозалаш ускуналари, локал сув тозалаш иншоотлари ва ташланмаларни таҳлил қилувчи автоматик станцияларни** ўрнатиш вазифалари белгиланди.

2024 йил якунига қадар ифлослантириш бўйича **I тоифага** кирувчи (1 150 та) ҳамда 2025 йил якунига қадар **II тоифага** кирувчи (4 468 та) хўжалик юритувчи субъектларига **чанг-газ тозалаш ускуналари, локал сув тозалаш иншоотлари** ва **ташланмаларни таҳлил қилувчи автоматик станцияларни** ўрнатиш вазифалари белгиланди.

(чанг-газ тозалаш ускуналари, локал сув тозалаш иншоотлари ва автоматик мониторинг тизимларини ўрнатиш учун хўжалик юритувчи субъектларга халқаро молиявий институтларнинг маблағлари ҳисобидан тижорат банклари орқали 100 млн АҚШ доллари миқдоридан кредит линияси очилади;

2023 йил 1 июлдан бошлаб мазкур бандда кўзда тутилган ускуналарни ўрнатган (ёки шартномага асосан 15 фоиздан ортиқ тўловларни амалга оширган) корхоналарга атроф табиий муҳитни ифлослантирганлиги ва чиқиндиларни жойлаштирганлиги учун компенсация тўловларини тенг улушларда 36 ой давомида бўлиб-бўлиб тўлашга рухсат этилади;

Автоматик станциялар белгиланган муддатлар ўрнатилмаган тақдирда, ифлослантирганлик учун компенсациялар тўловлари **5 бараварга** кўпайтирилган ҳолда қўлланилиши белгиланди)

2024 йил якунига қадар ҳудудларни экологик баҳолаш тизими жорий қилинади.

(Вазирлик томонидан “eco-indicator.uz” рейтинг шакллантирилади ва ҳар бир ҳудуднинг экологик паспорти эълон қилинади;

Ҳокимликлар Вазирлик билан ҳар бир ҳудуднинг **2030 йилгача экологик “мастер-режа”сини** ишлаб чиқилади ва ҳар чоракда Халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлари, жамоатчилик олдидан унинг ижроси бўйича ҳисобот бериб боради)

Ўрмон хўжаликлари ва “Яшил макон” лойиҳасини амалга оширишда **инвестиция дастури механизми** қўлланилмоқда ҳамда 2024 йилдан бошлаб республика бюджетидан **500 млрд сўм** ажратиб борилиши белгиланди.

Кўчатчиликни ривожлантириш ва аҳолини иш билан таъминлаш мақсадида **касаначилик асосида кўчат етиштириш тизимини** жорий этилади.

Унга мувофиқ 2024 йил 1 январдан бошлаб уй шароитида ёки касаначилик асосида дарахт ва бута кўчатларини (ниҳол) етиштириш фаолияти ўзини ўзи банд қилган шахслар шуғулланиши мумкин бўлган фаолият (ишлар, хизматлар) ҳисобланади.

Келгусида қаттиқ маиший чиқиндилар билан боғлиқ ишлар **“Ноль чиқинди” (Zero waste)** тамойиллари асосида янги тизим жорий қилинади

Ушбу тизим чиқиндиларни полигонларга йўналтирилмасдан, **тўлик қайта ишлаш (Recycling)** ёки куйдириш, куйдириладиган чиқиндилардан иссиқлик ёки электр энергиясини олиш уларни тўлов эвазига (**яшил тариф**)

сотиш, давлат бюджетидан “яшил субсидиялар” ва “яшил кредитлар” ажратишни назарда тутмоқда.

Вазирлик **2024 йил 1 ноябрдан бошлаб** технологик жараёнларни экологик меъёрларга ва талабларга мувофиқлигини баҳолашга асосланган “яшил сертификатлаш” ва маҳсулотлар ва хизматларнинг “экологик маркировкалаш” тизими йўлга қўйилади.

Қуйидагилар белгилаб берилди, унга мувофиқ:

қурилиш-монтаж ишларининг **лойиҳа-смета хужжатлари** учун Вазирлик органларининг **хулосаси** олинади;

қурилиш соҳасидаги барча лойиҳалар **иқлим билан боғлиқ хатарларни** ҳисобга олиш бўйича Гидрометеорология хизмати агентлиги томонидан бериладиган **хулоса** асосида амалга оширилади;

I-IV тоифаларга кирувчи ифлослантирувчи хўжалик юритувчи субъектларининг фаолиятини экологик экспертизада жараёнида **углерод нейтраллигини** таъминлаш бўйича **мақсадли кўрсаткичлар** белгиланади;

инвестиция лойиҳалари **2024 йил** ва кейинги йилларга мўлжалланган **Ўзбекистон Республикасининг инвестиция дастурига киритилишидан олдин мажбурий** экологик экспертизадан ўтказилади.

(Экология жамғармаси ҳисобидан туризм транспорт коридорининг чўл қисмида қуёш электр станцияларини қурган ҳолда биринчи 50 та электромобилларни тез қувватлантириш станцияларини барпо этиш учун 100 млн сўм миқдоридан маблағлар субсидия сифатида ажратади).

Экологик маданиятни ошириш мақсадида “Чиқиндиларни оммавий йиғиш” (ЎзПлоггинг) умуммиллий ҳаракати, **эколог волонтерлар махсус платформаси**, “Ёш экологлар” қурултойи йўлга қўйилиши, “Ёш эколог” кўкрак нишонини таъсис этилиши, мактабларининг ўқув дастурига *(Табиий фанлар, Физика, Биология, География, Химия фанлари доирасида)* жами 132 соатлик “**экосоат**” дарслари киритилиши белгиланди.

Марказий Осие атроф-муҳит ва иқлим ўзгаришини ўрганиш университети (Green University) ташкил этилди.

Вазирлик **экотуризм, тоғ, ов ва сафари туризм соҳасига масъул орган** деб белгиланди, бунда, “**Табиатга саёҳат**” экотуризмини ривожлантириш **Миллий дастури** доирасида амалга ошириладиган истиқболли ишлар белгиланмоқда.

(Бу мақсад учун алоҳида “Экотуризм ва овчиликни ривожлантириш департаменти” давлат муассасаси ташкил этилади)

Соҳадаги нодавлат нотижорат ташкилотлар фаолиятини қўллаб-қувватлаш бўйича Экологик жамғармадан **200 млн сўмгача** бўлган грантлар ажратиш механизм жорий этилмоқда.

Шу қаторда, тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш мақсадида уларга қуйидаги қўшимча имкониятлар яратилди. Жумладан:

– 2024 йил 1 январдан бошлаб йўловчи ташувчи янги дор йўлларининг ҳар бир 500 метр йўли учун харажатларнинг Давлат бюджети маблағлари ҳисобидан 1 млрд сўм миқдорида қоплаб бериш;

– 2026 йил 1 январга қадар:

республика ҳудудига олиб кириладиган дор (осма) йўлларни, тоғ-чанғи кўтаргичлар, фуникулёрлар қуриш учун асбоб-ускуналар, фондомат, “банжи-жампинг” ва “зиплайн” аттракционлари, “рафтинг” ва “флайбординг” учун ускуналар, дирижабль, ҳаво шари, электромоторли қайиқ, қорда ҳаракатланишга мўлжалланган махсус транспорт воситалари ва квадроцикллар учун божхона тўловларини тўлашдан;

экоҳудудларда намунавий лойиҳалар бўйича санитария-гигиена шохобчаларини қуриш ва уларнинг фаолиятини ташкил этишни амалга оширувчи юридик шахслар мазкур фаолият тури бўйича юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи, ер солиғи ва мол-мулк солиғини тўлашдан озод этиш.

Инвестициялар, саноат ва савдо вазирлигига 2023 йилда 20 млн доллар, 2024 йилдан бошлаб ҳар йили экология, ўрмон хўжалиги ва гидрометеорология соҳаларига 100 млн доллардан кам бўлмаган хорижий инвестицияларни жалб қилиш вазифаси юклатилди.

Давлатнинг ташқи экология сиёсатини юритиш, экологик брендини тарғиб қилиш, халқаро ташкилотлар ва хорижий мамлакатлар билан самарали ҳамкорликни ўрнатиш мақсадида мавжуд штат бирликлари доирасида:

Ташқи ишлар вазирлигида 3 та штат бирлигидан иборат бўлган Экологик ҳамкорлик бўлими;

Экология, Сув хўжалиги, Қишлоқ хўжалиги ҳамда Тоғ-кон саноати ва геология вазирликларида 1-3 та штат бирлигидан иборат бўлган экологик ҳамкорликка масъул тузилмалар ташкил этилмоқда.

“Ўзбекистон – 2030” стратегияси

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон – 2030” стратегияси тўғрисида” 2023 йил 11 сентабрдаги ПФ–158-сон Фармони ҳамда “Ўзбекистон – 2030” стратегиясини 2023 йилда сифатли ва ўз вақтида амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2023-йил 11 сентабрдаги ПҚ–300-сон қарори қабул қилинди.

Аҳоли учун қулай экологик шароитларни яратиш стратегиянинг асосий ғояларидан бири бўлиб, сув ресурсларини тежаш ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш йўналишида ислохотлар, **2030 йилгача эришиладиган мақсадлар** белгилаб берилган.

Хусусан,

Республикада **экологик вазиятни** тубдан яхшилаш, инсон ҳаётига таъсир ўтказувчи **экологик муаммоларни** бартараф этиш;

“Яшил макон” умуммиллий лойиҳасини кенгайтириш;

Ўрмонлар майдонини кенгайтириш;

Оролбўйи минтақасида экологик вазиятни барқарорлаштириш, Орол денгизи қуриши натижасида юзага келган экологик муаммоларнинг салбий таъсирини юмшатиш;

Иқлим ўзгариши салбий таъсирининг олдини олиш;

Биохилмахиллик ишончли сақланишини таъминлаш;

Қаттиқ маиший чиқиндиларни тўплаш ва олиб чиқиш хизматлари сифатини яхшилаш;

Атмосфера ҳавоси ифлосланишининг олдини олиш.

“Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси доирасида

“Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси доирасида **218,5 млн туп** манзарали, мевали дарахт ва бута кўчатлари экилди.

Экология вазирлиги томонидан соғлиқни сақлаш муассасаларига **900 минг туп**, Ўрмон хўжалиги агентлиги томонидан ҳар бир маҳаллага **200 тупдан**, жами **2 млн туп**, мактабгача таълим муассасаларига **813 минг туп** кўчатлар беғараз етказиб берилди.

2023 йил баҳор мавсумида республика бўйича **127,7 млн туп** кўчат ва каламчалар (режага нисбатан 102,2 фоиз) экилди ва **“Yashil makon”** электрон платформасига киритилди.

Кузги мавсумда **“yashilmakon.eco”** электрон платформасидаги тасдиқланган маълумотларга кўра, ҳудудларда **92 млн туп** (режага нисбатан 108 фоиз) кўчат экилиши таъминланди.

Кўчат экиш ишларини тизимли ташкил этиш мақсадида Экология вазирлигида Республика штаби, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳокимликлари ҳамда туман ҳокимликларида ишчи гуруҳлар ва штаблар ташкил этилди.

Кўчат экиш бўйича назорат тадбирларини сифатли олиб бориш мақсадида **573 нафар** ходим жалб қилинди ва улар **557 та** планшет, **16 та** учувчисиз учиш қурилмалари, **250 та** “**влагомер**”лар билан таъминланди.

“Экологик патруль” ишлаш тизими доирасида ички ишлар, миллий гвардия ва экология органларининг жами **268 нафар** ходимларидан иборат **90 та** гуруҳлар ташкил этилди.

Шу билан бирга, ҳудудларда кўчат экиш ишларини сифатли ва тизимли ташкил этишда амалий ёрдам бериш бўйича **628 та** амалий семинарлар ўтказилди.

Кўчатлар нархларининг барқарорлигини таъминлаш мақсадида ҳар бир туман ва шаҳарда кўчатчилик билан шуғулланувчи субъектларни жалб этган ҳолда **599 та** кўчат ярамаркалари ва савдо нуқталари ташкил этилди.

Биохилмахилликни сақлаш йўналишида

10,1 минг гектар майдонда доривор, озиқ-овқатбоп ва техник ёввойи ҳолда ўсувчи ўсимликларни етиштириш бўйича маданий плантациялар ташкил этилди. **8 800 бош** питомникларда кўпайтирилган ва етиштирилган Ўзбекистон Республикасининг **Қизил китобига** киритилган йўрға тувалок кушлари ёввойи табиатга қўйиб юборилди.

“Жайрон” питомнигида кўпайтирилаётган ҳайвонларнинг яшаш шароитини ва экотизимни яхшилаш ҳамда ноёб ҳайвонлар ареалини тиклаш мақсадида жорий йилда **31 бош** туркман қулонлари Қорақалпоғистон Республикасидаги **“Судочье-Акпетки”** давлат буюртма кўриқхонасига кўчирилди. **Судочье кўли Рамсар Конвенциясининг** Халқаро сув-ботқоқ ҳудудлари рўйхатига 2522-рақам билан халқаро аҳамиятга эга муҳим орнитологик ҳудуд сифатида киритилди.

Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар

Мамлакатимиздаги 1-5-тоифадаги муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар (МЭТХ) ва биосфера резерватларининг умумий майдони **6,321 млн гектар** бўлиб, мамлакат ҳудудидаги улуши **14,08 %** ни ташкил қилади. Бугунги кунда **7 та** давлат кўриқхонаси, **1 та** мажмуа (ландшафт) буюртма кўриқхонаси, **12 та** табиат боғи, **1 та** миллий боғ, **11 та** табиат ёдгорлиги, **2 та** биосфера резервати, **12 та** буюртма кўриқхонаси, **1 та** Бухоро ихтисослаштирилган **“Жайрон”** питомниги мавжуд.

“Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар департаменти” давлат муассасаси ташкил этилди ҳамда Экология вазирлиги тизимидаги **24 та** юридик мақомга эга бўлган МЭТХлар департамент тасарруфига ўтказилди. Мазкур ҳудудларда Ўзбекистон Қизил китобига киритилган умуртқали ҳайвонларнинг **102 тури** (83 фоизи), ўсимликларнинг **280 тури** (89 фоизи) учраши қайд этилган.

Қуйи Амударё давлат биосфера резерватидаги мавжуд биологик хилмахилликни сақлаш, тўқайзорларни қуриб қолишининг олдини олиш мақсадида вазирликнинг бюджетдан ташқари жамғарма маблағлари ҳисобидан **3,0 км** узунликда канал барпо қилинди ҳамда Амударёдан сув чиқариш учун электр насослар ўрнатилди.

“Жайрон” питомнигида кўпайтирилаётган ҳайвонларнинг яшаш шароитини ва экотизимни яхшилаш ҳамда ноёб ҳайвонлар ареалини тиклаш мақсадида **31 бош** туркман қулонлари Қорақалпоғистон Республикасидаги **“Судочье-Акпетки”** давлат буюртма кўриқхонасига кўчирилди.

Вазирлар Маҳкамасининг **“Сурхон”** ва **“Нурота”** давлат кўриқхоналари ҳамда **“Зарафшон”** миллий табиат боғи ҳудудини кенгайтириш чоратадбирлари тўғрисида”ги қарор лойиҳаси ишлаб чиқилиб, ўрнатилган тартибда Ҳукуматга киритилди. Қарор лойиҳасига мувофиқ уларнинг майдони **11 785,45 гектарга** кенгайтирилиши режалаштирилган.

Вазирлар Маҳкамасининг “Миллий табиий мерос объектларини сақлаш тизимини ташкил этиш мезонларини жорий этиш тўғрисида” қарори лойиҳаси билан миллий табиий мерос объектлари рўйхатини шакллантириш бўйича мезонлар ва талабларни ўз ичига олган Низом ишлаб чиқилди ва тасдиқлаш учун ҳукуматга киритилди. Миллий табиий мерос объектлари рўйхати шакллантирилди.

“**Чотқол**” давлат биосфера ва “**Оқтоғ - Томди**” давлат кўриқхоналарининг кўриқланма зоналарини белгилаш тўғрисида” ҳамда “**Сайгачий**” мажмуа (ландшафт) буюртма кўриқхонаси, “**Судочье-Акпетки**” ва “**Борсакелмас**” давлат буюртма кўриқхоналарида илмий тадқиқотларни амалга ошириш, табиий жараёнларни, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси мониторинги ҳамда кадастрини юритишни такомиллаштириш тўғрисида”ги қарор лойиҳалари тайёрланиб ўрнатилган тартибда Вазирлар Маҳкамасига киритилди.

МЭТҲларнинг моддий-техник базасини ривожлантириш мақсадида республика бюджетидан **10 млрд сўм** маблағ ажратилиб, товар-моддий бойликлар ва замонавий мониторинг воситалари олинди ҳамда уларга фойдаланиш учун топширилди. Шу билан бирга халқаро лойиҳаларнинг грант маблағлари ҳисобига ҳам тегишли моддий воситалар олинди.

Экотуризмни ривожлантириш мақсадида “**Ҳисор**” давлат кўриқхонасида “**Сувтушар**” ва “**Судочье-Акпетки**” давлат буюртма кўриқхонасида “**Судочье кўли**” экотуристик масканлари барпо этилди.

МЭТҲларда **10 та** экотуристик маршрутлар белгиланди.

Судочье кўллари тизими Рамсар Конвенциясининг Халқаро сув-ботқоқ ҳудудлари рўйхатига 2522-рақам билан халқаро аҳамиятга эга муҳим орнитологик ҳудуд сифатида киритилди.

МЭТҲларда фаолият олиб бораётган **124 нафар** ходимнинг малакаси оширилди.

МЭТҲда инновацион технологияларни жорий этиш орқали кўриқлаш ишлари самарадорлигини ошириш мақсадида “**Жанубий Устюрт**” миллий табиат боғи ва “**Сайгачий**” мажмуа (ландшафт) буюртма кўриқхонаси фаолиятига SMART патруль кўриқлаш тизими тадбиқ этилди.

Атроф-муҳит мониторинги йўналишида

805 та субъектларнинг **6 641 та** манбаларида атмосфера ҳавоси, сув тупроқ ифлосланиши бўйича экологик мониторинг ўтказилди (атмосфера ҳавоси бўйича **382 та** корхонанинг **3139 та** манбасида, сув ресурслари бўйича **272 та** корхонанинг **2248 та** манбасида, тупроқ ифлосланиши мониторинги бўйича **151 та** корхоналарнинг **1254 та** манбаларида). **180 та** объектнинг **500 та** манбаларида атроф муҳитни меъёрдан ортиқ ифлослантириш ҳолатлари кайд этилди ва қонунчиликда белгиланган тартибда чоралар кўрилди.

Атроф табиий муҳит давлат мониторинги ишларини амалга ошириш учун Вазирлик тузилмасида юридик шахс ташкил этмаган ҳолда **Ситуацион марказ** ташкил этилди.

Атроф муҳитни ифлослантирувчи моддаларни ўлчашларни бажариш услубиятларни барқарорлигини баҳолаш борасида **9 та** услубият ишлаб чиқилиб, Давлат реестрига рўйхатга киритилди.

Учинчи, Марказий Осиёда илк бор БМТнинг Чўлланишга қарши курашиш Конвенцияси бажарилишини кўриб чиқиш кўмитасининг 21-сессияси Самарқанд шаҳрида юқори даражада ўтказилди.

Сув ва ер ресурслари муҳофазаси йўналишида

Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги томонидан саноат корхоналардан чиқадиган оқоваларни табиий сув объектларига зарарини камайтириш юзасидан хатлов ўтказилди.

Хатлов натижаларига кўра, 2023 йилда республика бўйича атроф-муҳитга таъсир кўрсатувчи **I** ва **II** тоифаларга мансуб бўлган локал оқова тозалаш иншоотлари қуриладиган ва мавжудларини реконструкция қилинадиган **80 та** саноат корхоналарнинг рўйхати шакллантирилди.

Шунингдек, меъёридан ортиқча ифлосланган ишлаб чиқариш оқова сувларини ҳосил қилувчи корхоналар билан локал оқова тозалаш иншоотларини қуриш ва мавжудларини реконструкция қилиш бўйича чора-тадбирлар ишлаб чиқилди ва тасдиқланди.

Жумладан, Қорақалпоғистон Республикасида **3 та**, Андижон **6 та**, Бухоро **2 та**, Жиззах **7 та**, Қашқадарё **4 та**, Навоий **7 та**, Наманган **6 та**, Самарқанд **8 та**, Сирдарё **8 та**, Сурхондарё **4 та**, Тошкент **13 та**, Хоразм **4 та** ва Тошкент шаҳри **7 та** корхоналарида локал тозалаш иншоотлари қайта тикланади.

Бунинг натижасида кунлик ҳосил бўлаётган **73,2 минг метр** куб ёки йиллик **21,9 млн метр** куб ифлосланган оқова сувларнинг атроф-муҳитга тозаланмасдан ташланишининг олди олинади, очиқ сув ҳавзаларининг сув сифати яхшиланади.

Ер ости бойликларини қазиб олиш туфайли бузилган ерларнинг хатлови натижасида аниқланган майдонларни 2023–2025 йилларда ҳудудлар кесимида рекултивация қилиш режа-жадвалига мувофиқ, тоғ-кон саноати ва геология корхоналари томонидан бузилган ер майдонлари ўрганилди.

Жумладан, Қорақалпоғистон Республикасида **44 та** корхона томонидан **226,5 гектар**, Андижонда **14 та** корхона томонидан **70,96 гектар**, Бухорода **46 та** корхона томонидан **318,04 гектар**, Жиззахда **23 та** корхона томонидан **70,7 гектар**, Қашқадарёда **25 та** корхона томонидан **159,29 гектар**, Навоийда **24 та** корхона томонидан **490,2 гектар**, Наманганда **18 та** корхона томонидан **32,7 гектар**, Самарқандда **14 та** корхона томонидан **151,8 гектар**, Сирдарёда **41 та** корхона томонидан **78,7 гектар**, Сурхондарёда **28 та** корхона томонидан **74,1**

гектар, Тошкентда **88 та** корхона томонидан **345 гектар**, Фарғонада **22 та** корхона томонидан **24,9 гектар**, Хоразмда **3 та** корхона томонидан **17,6 гектар** ва Тошкент шаҳрида **1 та** корхона томонидан **1,0 гектар** фойдали қазилмаларни қазиб олиш натижасида бузилган жами **2 061,5 гектар** ер майдонларини рекультивация қилиш ишлари амалга оширилди.

2023 — 2025 йилларда босқичма-босқич республика бўйича **34 та** ер усти табиий сув объектлари (дарёлар, кичик дарёлар ва табиий кўллар)нинг санитария-муҳофаза зоналарини белгилаш юзасидан тегишли чора-тадбирлар ишлаб чиқилган бўлиб, жорий йилда Сурхондарёдаги “**Хўжайпоқ**” дарёси, Намангандаги “**Говасой**”, “**Чортоқсой**”, “**Косонсой**”, “**Ақчасой**” ва “**Жабборсой**” сойлари, Жиззахдаги “**Галдираутсой**” ва “**Кўкжар**” сойлари, Андижондаги “**Мазгилсай**” ва “**Майлисай**” сойлари, Тошкент вилоятидаги “**Чирчиқ**”, “**Оҳангарон**” ва “**Қорасув**” дарёлари ҳамда Фарғонадаги “**Сўх**” дарёси жами **14 та** ер усти табиий сув объектларининг сувни муҳофаза қилиш зоналари ва соҳил бўйи минтақалари белгиланади.

Ўзбекистон ва Қозоғистон Республикалари Хукуматлари ўртасида имзоланган иқтисодий ҳамкорлик Стратегиясига мувофиқ атроф-муҳитни муҳофазаси соҳасида ҳамкорлик қилиш ва Сирдарё дарёси суви сифатини таъминлаш мақсадида Сирдарё дарёсининг чегара нуқталаридан олинган сув намуналарининг таҳлили бўйича маълумотлар алмашинуви амалга оширилди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2023 йил 13-мартдаги 05/1-1626-сонли топшириғи ижросини таъминлаш мақсадида ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги фаолиятини самарали ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида” 2023 йил 31 майдаги ПҚ-171-сон қарорига асосан “Сув ҳавзаларида норуда материалларини қазиб олишни тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони лойиҳаси ишлаб чиқилди.

Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш

145 та саноат корхоналарнинг умумий **714 та** чанг-газларни тутиб қолиш ускуналарини ўрнатиш ва модернизация қилиниши ҳисобига чанг-газ тозалаш ускуналарининг самарадорлиги **95,0 фоизга** етказилиб, атмосфера ҳавосига **10 минг тонна** ифлослантирувчи моддаларнинг ташланиши олди олинди.

Янги ишга туширилаётган хавфи юқори даража корхоналар учун тақдим этилган давлат экологик экспертиза хулосалари билан жорий йил бошидан атроф-муҳитга хавфлилик даражаси юқори ва ўрта бўлган 32 та корхона ва ташкилотлар учун ишлаб чиқилган “Экологик оқибатлар тўғрисида баёнот” (ЭОТБ) лойиҳа ҳужжатлари асосида Экология вазирлиги томонидан давлат экологик экспертизасининг ижобий хулосалари олинган. Хулосалар асосида

самарадорлик даражаси 99,5 фоиздан кам бўлмаган чанг-газ тозалаш ускуналарининг ўрнатилиши ташкиллаштирилди.

Жорий йилда ўтказилган икки босқичли **“Тоза ҳаво”** ойлиги тадбирида жами **318,5 минг дона** автотранспорт воситалари экологик назоратдан ўтказилиб, натижада **209,2 тонна** зарарли ташламаларнинг атмосфера ҳавосига ташланиши олди олинди.

“Яшилмакон” умуммиллий лоҳиҳаси доирасида **“Яшил белбоғлар”** ташкил этилиши натижасида 2023 йилнинг куз мавсумида атроф-муҳитга таъсири юқори бўлган **189 та** саноат корхоналари ҳудудлари ва атрофида **1 822 минг дона** дарахт кўчатлари экилиши ташкил этилди.

Чиқиндиларни бошқариш йўналишида

Аҳолини санитар тозалаш хизматлари билан қамраб олиш даражаси **90 фоизга**, қаттиқ маиший чиқиндиларни қайта ишлаш даражаси **36 фоизга** етказилади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Осиё тараққиёт банки иштирокидаги “Қаттиқ маиший чиқиндиларни барқарор бошқариш” лойиҳасини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2020 йил 25 ноябрдаги 748-сон қарорига асосан Осиё тараққиёт банки кредит маблағлари ҳисобидан санитар тозалаш хизматларини кўрсатувчи корхоналар учун 2022-2023 йилларда жами 300 та чиқинди ташувчи техника харид қилинди.

Шундан 2022 йилда 144 та чиқинди ташувчи техника, 2023 йилда эса 156 та чиқинди ташувчи техника харид қилинган ва белгиланган тартибда ҳудудларга тарқатилган.

Тиббиёт чиқиндиларини утилизация қилиш тизимини яратиш учун 6 та тиббиёт чиқиндиларини утилизация қилиш участкалари қурилди, 18 та махсус техника, 5 та зарарсизлантириш ускунаси (автоклав) ва 9 та утилизация қилиш ускунаси (инсиниратор) харид қилиниб, Соғлиқни сақлаш муассасаларига ўрнатилди.

Экологик таълим ва маданиятни ривожлантириш йўналишида

Вазирлик фаолиятидаги муҳим жараёнлардан келиб чиқиб, **5 та** матбуот анжумани, **13 та** брифинг, **5 та** пресс-тур, **3 та** жамоатчилик эшитуви ўтказилди.

Бундан ташқари, вазирлик фаолиятидаги муҳим жараёнлар, шу ужмладан, **“Яшил макон”** умуммиллий лойиҳаси, экологик саналар муносабати билан ташкил этилган тадбирлар ҳам кенг форматда ёритилди.

МТРК билан ҳамкорликда “Ўзбекистон 24” телеканалда **“Экология 24”** кўрсатувининг эфирга узатилиши йўлга қўйилди.

“Euronews” телеканали билан ҳамкорликда Оролбўйида амалга оширилаётган ишлар, лойиҳаларга бағишланган ҳужжатли фильм тасвирга олиниб, жаҳон ҳамжамиятга кенг намойиш қилинди.

Экотуризм йўналиши

Оролбўйи ҳудудининг туризм салоҳиятини халқаро бозорда тарғиб қилиш, дунёга танилган экологик вазиятни ижобий тарафдан кўрсатиш мақсадида 2023 йилнинг 30 май – 6 июнь кунлари Қорақалпоғистон Республикасида пресс-тур ўтказилди.

Ушбу пресс-тур иштирокчилари томонидан “Indian Express”, “**The Travel Magazine**”, “**The Caspian Post**”, каби машҳур нашрларга “**Қуйи Амударё**”, “**Сайгачий**”, “**Судочье-Акпетки**”, “**Жанубий Устюрт**”, “**Оролқум**”, “**Борсакелмас**” ҳамда Мўйноқ шаҳридаги денгиз кемалари қабристони ҳақида мақолалар, фото, видеоролик ва бошқа медиа маълумотлар тайёрланди.

Мазкур топшириқ ижроси юзасидан Оролбўйи минтақасининг турли ҳудудларида эколагерлар ташкил қилиниб, иш фаолияти йўлга қўйилди.

“**Қуйи Амударё**” давлат биосфера резервати, “**Сайгачий**” мажмуа (ландшафт) буюртма қўриқхонаси, “**Жанубий Устюрт**” ва “**Оролқум**” миллий табиат боғлари, “**Судочье-Акпетки**” ва “**Борсакелмас**” давлат буюртма қўриқхоналари ҳамда Мўйноқ шаҳридаги денгиз кемалари қабристонидан экомаршрутлар, эколагерлар ва ҳудудларда ҳаракатланиш хариталари ишлаб чиқилди.

Жумладан, “**Судочье-Акпетки**” давлат буюртма қўриқхонасининг Судочье кўли бўйида барча қулайликларга эга “**Судочье кўлига саёҳат**” туристик объекти ташкил этилди. Вазирликнинг бюджетдан ташқари жамғарма маблағлари ҳисобидан туристик объектда 2 дона юрта, кузатув майдончалари ва беседкалар барпо этилди. Бугунги кунда ушбу объектни янада ривожлантириш мақсадида халқаро ташкилотларнинг грант маблағлари ҳисобидан қуёш панеллари, ошхона жиҳозлари, қўшимча беседкалар ва мазкур ҳудуднинг тарихини акс эттирувчи маълумотлар тахтаси ўрнатилди.

“**Сайгачий**” мажмуа (ландшафт) буюртма қўриқхонасининг Белеули ҳудудида XIII-XIV асрларда Марказий Осиёни Волгабўйи, Европа ва Жанубий-Ғарбий Осиё мамлакатлари билан боғлаб келган Буюк ипак йўлидаги муҳим манзилгоҳлардан ҳисобланган Белеули карвонсаройи ёдгорлигида экотуризмни ривожлантириш мақсадида Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашининг қарорига асосан 5,0 гектар ер майдони ажратилиб, ҳомийлик ёрдами ва маҳаллий бюджет маблағлари ҳисобидан туристик объект ташкил этиш бўйича ишлар олиб борилмоқда.

“**Жанубий Устюрт**” миллий табиат боғи ҳудудида ҳозирги кунда туризмни ривожлантириш ва экотуристик инфратузилмаларни шакллантириш бўйича Германия Ҳалқаро Ҳамкорлик Жамияти (GIZ) томонидан хорижий ва маҳаллий сайёҳларни қабул қилиш ҳамда сервис хизматларини кўрсатиш мақсадида тўлиқ жиҳозланган контейнеруйлар ҳамда маълумот тахталари “**Сариқамиш**” кўли атрофига ўрнатилди.

Куйи Амударё давлат биосфера резерватида экотуризмни ривожлантириш, туристларга қулай шароит яратиш мақсадида вазирликнинг бюджетдан ташқари жамғарма маблағлари ҳисобидан ташриф маркази, 2 гектар ер майдонида вольер ташкил этиш бўйича ишлар олиб борилмоқда.

Оролбўйи ҳудудларида “Jasmine Gold Group” МЧЖ га тегишли “Sulama”, “Jasmine Gold Group” МЧЖ га қарашли “Qaraqalpaq etno awılı”, “ETALON ENGINEERING STROY GROUP” МЧЖ га тегишли “Ashshı kól boyi”, “Бостан” МЧЖ га тегишли “Акчакўл бўйидаги туризм рекреацион зонаси”, “Тазабай Гранд Сервис” МЧЖ га тегишли “Орол денгизи бўйидаги қора-уй”, Жалал-қора Нукус МЧЖ га тегишли “Амударё бўйи”, “Бекимбетов Турсинбай” ЯТТ га тегишли “Қоратеренг кўли бўйидаги дам олиш ўрини”, “Судочье-Акпетки” давлат буюртма кўриқхонасига тегишли “Судочье кўлига саёҳат”, “Аязюрт” ШК га тегишли “Аязюрт” эколагерлари ташкил этилиб, хорижий ва маҳаллий сайёҳларга хизмат кўрсатиб келмоқда.

Экологик назорат инспекцияси

Соҳага оид қонунчилик ҳужжатлари талабларини бузган **35 351 нафар** шахслар аниқланди. Қонунбузарларга **45,3 млрд сўм** маъмурий жарима ва табиатга етказилган зарарлар ҳисобланиб, **30 млрд сўмдан** ортиқ маблағлар ундирилди.

80 мингдан ортиқ корхона ва фуқароларга соҳага оид профилактика тадбирлари ўтказилди.

Соҳага оид аниқланган қонунбузарликлар сони 2020 йилнинг шу даврига нисбатан **7 фоизга** камайиб, белгиланган жарималар суммаси эса **22 фоизга** ортган.

188 та ҳолат бўйича **111,3 млрд сўм** табиатга етказилган зарарларни ундириш юзасидан материаллар ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига киритилди.

107 та ҳолат бўйича **23,9 млрд сўмлик** даъволар юзасидан қонунбузарлик содир этган шахсларни жиноий жавобгарликка тортиш бўйича иш кўзғатилди.

Браконьерликка қарши кураш тадбирларида давомида давлат инспекторлар томонидан жами **4 535 та** ҳуқуқбузарлик ҳолатлари (ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш, ҳайвонот дунёсини муҳофаза қилиш ва ноқонуний балиқ ови) аниқланган бўлиб, ҳуқуқбузарларга нисбатан жами **7,8 млрд сўм** жарима ва **11 млрд сўм** табиатга етказилган зарар белгиланган.

3 595 куб метр саксовулларни ноқонуний кесган **502 нафар** ҳуқуқбузарларга **1,1 млрд сўм** жарима ва зарарлар белгиланди.

Дарахт ва буталарни ноқонуний кесган **4 703 та** шахсларга **17,6 млрд сўм** жарима ва зарарлар белгиланди.

Экологик экспертиза йўналишида

Республика бўйича атроф-муҳитга таъсир кўрсатишнинг **I – IV тоифа**ларга мансуб **20 345 та** хўжалик юритувчи субъектларни давлат экологик экспертизасидан ўтказилади ҳамда уларни экологик талабларга мувофиқлаштирилди.

20 345 та хўжалик юритувчи субъектларга берилган давлат экологик экспертизасининг ижобий хулосаларида белгиланган экологик талабларнинг бажарилиши устидан назорати йўлга қўйилди.

“Атроф-муҳитга таъсир кўрсатувчи хўжалик юритувчи субъектлар (атроф-муҳитга таъсири бўйича I-II тоифалар) натижасида ҳосил бўладиган иссиқхона газлари миқдори ҳамда углерод изини (**Carbon footprint**) ҳисоблаш” услубий қўлланмаси ишлаб чиқилди.

Атроф-муҳитга таъсир кўрсатиш ҳужжатлари ва экологик нормативларини давлат экспертизаси натижаси бўйича берилган хулосалар есо.gov.uz порталида эълон қилиш амалиёти жорий этилган бўлиб, йил якунига қадар **2 100 та** хулосалар очиқ маълумотлар порталига жойлаштирилди.

Давлат экологик экспертизаси хулосаларида **1 000 та** хўжалик юритувчи субъектларнинг ифлослантирувчи манбаларига самарадорлиги 95,0 ва 99,5 фоиздан кам бўлмаган чанг ва газ тозалаш ускуналарини ўрнатиш бўйича талаблар белгиланди.

Экологик экспертиза соҳасида оммавий ахборот воситалари ва ижтимоий тармоқларда **50 та** мақола, пост ва чиқишлар ташкил этилди.

Республикадаги экологик хулосаларининг амал қилиш муддати тугаган **I-II тоифали 1 900 та** тадбиркорлик субъектларига мажбурий кўрсатмалар берилади ва қонунчиликда белгиланган тартибда судларга даъво аризалари киритилди.

Давлат хусусий шериклик ва инвестицияларни жалб этиш йўналиши

Жорий йилнинг 27-28 апрел кунлари бўлиб ўтган “**Иккинчи Тошкент халқаро инвестиция форуми**” доирасида “Sejin G&E Co., Ltd” компанияси (Корея) билан **55 млн доллар** миқдоридаги “Тошкент вилоятидаги маиший чиқиндилар полигонларида ҳосил бўладиган чиқинди газини қайта ишлаш ҳисобига муқобил электр энергияси ишлаб чиқариш” лойиҳасини амалга ошириш бўйича англашув меморандуми имзоланди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 16 октябрдаги “Маиший чиқинди полигонларида ҳосил бўладиган чиқинди газидан муқобил электр энергиясини ишлаб чиқаришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-335-сон қарор қабул қилинди.

Бугунги кунда, чиқинди полигонларида рекултивация ишлари амалга оширилмоқда.

2023 йил декабр ойида Дубай шаҳрида бўлиб ўтаётган БМТ Иқлим ўзгариши бўйича конференцияси (COP28) доирасида “**Tadweer**” компанияси билан **200 млн доллар** миқдордаги “Чиқиндиларни бошқариш соҳасида замонавий инновацион экологик тоза технологиялар жорий этиш” лойиҳасини амалга ошириш бўйича меморандум имзоланди.

Халқаро ҳамкорлик ва техник лойиҳалар йўналиши

Экология вазирлигининг 2023 йил натижаларига кўра грант ва техник кўмак лойиҳалари тўплами **146,3 млн АҚШ долларга тенг 39 та** лойиҳадан иборат.

Бундан **106,6 млн. АҚШ долл. тенг 31 та** лойиҳа амалга оширилмоқда.

Жорий йилнинг ўтган даврида **19 млн.долл.га тенг бўлган 4 та** лойиҳани амалга оширилиши бошланди. Жумладан:

Халқаро табиатни муҳофаза қилиш иттифоқи билан “Марказий Осиёда зооноз касалликларнинг пайдо бўлишига ландшафтларнинг чидамлилигини ошириш” лойиҳаси (11 млн.долл.);

Корея атроф-муҳит саноати ва технологиялари институти (KEITI) билан ҳамкорликда “Жиззах вилоятида қаттиқ маиший чиқиндилар санитар полигонини қуриш” лойиҳаси (6,6 млн.долл.);

“**Fauna and Flora International**” халқаро ташкилоти билан ҳамкорликда “Қозоғистон ва Ўзбекистонда сайёғқни унинг табиий муҳитида илмий асосланган муҳофаза қилиш бўйича салоҳиятни ошириш” лойиҳаси (1 млн.долл.);

БМТ Тараққиёт дастури билан “Биохилмаҳиллик бўйича глобал дастур: Эрта ҳаракатларни қўллаб-қувватлаш” лойиҳаси (0,3 млн.долл.);

2023 йил давомида халқаро ташкилотлар билан ҳамкорликда бир қанча тадбирлар юқори даражада ташкил этилди, жумладан:

– АҚШ Ўрмон хизмати билан “**Жайрон**” Бухоро ихтисослаштирилган питомнигида Табиий ресурслар вазирлиги Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар вакиллари учун “Хуқуқни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан фойдаланиш” мавзусида тажриба-амалий машғулоти ўтказилди;

– БМТ Европа иқтисодий комиссияси, БМТ Атроф-муҳит дастури билан ҳамкорликда Ўзбекистон Республикаси Атроф-муҳит ҳолати бўйича миллий маърузани ишлаб чиқиш тўғрисида семинар-тренинг ўтказилди;

– Глобал яшил ўсиш институти Ўзбекистондаги ваколатхонаси фаолиятининг 1 йиллигига бағишланган тадбир юқори даражада ташкил этилди;

– Атроф-муҳит ва сув ресурслари бўйича “Европа Иттифоқи – Марказий Осиё” юқори даражадаги еттинчи конференциясида нутқ билан иштирок этилди;

– Халқаро табиатни муҳофаза қилиш иттифоқи билан ҳамкорликда “Табиатни муҳофаза қилишни мустаҳкамлаш орқали ландшафтларнинг зооноз касалликлари пайдо бўлишига чидамлилигини ошириш” мавзусида илмий-амалий семинар ўтказилди;

– Ҳиндистонда ташкил этилган Шанхай ҳамкорлик ташкилоти атроф-муҳитни муҳофаза қилиш масалаларига масъул вазирлик ва идоралар раҳбарларининг 4-йиғилишида белгиланган тартибда иштирок этилди (онлайн);

– БМТнинг Ўрмонлар бўйича 18-Форумининг юқори даражадаги сегментида нутқ билан иштирок этилди;

– Германия халқаро ҳамкорлик жамияти (GIZ) ва Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти билан ҳамкорликда “Атроф муҳит билан боғлиқ бўлган масалалар бўйича қарорлар қабул қилиш жараёнида жамоатчиликнинг ахборот олиш имконияти, иштироки ва одил судловга эришиш имконияти тўғрисидаги (Орхус) конвенцияси бўйича халқаро давра суҳбати” ташкил этилди;

– Жаҳон банки ва Халқаро табиатни муҳофаза қилиш иттифоқи билан ҳамкорликда “Марказий Осиёда ландшафтлар учун табиатга асосланган ечимларни кенгайтириш” мавзусида минтақавий мулоқот” ташкил этилди.

2023 йил 1 июнь куни Кореянинг халқаро ҳамкорлик агентлиги (KOICA) билан “Тошкент вилоятида смарт технологиялар асосида ўрмон ва шаҳар ўрмонларини кўкаламзорлаштириш лойиҳаси” бўйича Муҳокамалар баённомасини имзолаш маросими бўлиб ўтди. Лойиҳанинг умумий қиймати **7,7 млн** АҚШ долларини ташкил этади;

– 2023 йилнинг 8-9 сентябрь кунлари Тошкент вилояти Янгиобод шаҳрига Европа Иттифоқига аъзо давлатлар дипломатик ваколатхоналари ҳамда Норвегия, Швейцария, АҚШ, Канада, Япония

ва бошқа давлатлар элчихонаси раҳбарлари ташрифи амалга оширилди ва собиқ уран конларини рекультивация қилиш ишлари билан таништирилди ва келажакдаги режалаштирилган лойиҳалар тақдимоти ўтказилди;

– 2023 йил 16-20 октябрь кунлари Самарқанд шаҳрида Бутунжаҳон туризм ташкилоти Бош ассамблеясининг 25-сессияси юқори даражада Самарқанд шаҳрида ташкил этилди;

– 2023 йил 13-17 ноябрь кунлари Самарқанд шаҳрида БМТнинг Чўлланишга қарши курашиш конвенциясининг бажарилишини кўриб чиқиш кўмитасининг 21-йиғилиши юқори даражада ташкил этилди;

– Халқаро табиатни муҳофаза қилиш иттифоқи (IUCN), Жаҳон банки ва Германия халқаро ҳамкорлик жамияти (GIZ) билан ҳамкорликда 2023 йил 28-30 ноябрь кунлари Тошкент шаҳрида “Марказий Осиёда трансчегаравий ҳамкорлик бўйича минтақавий мулоқот” давра суҳбати ташкил этилди;

– 2023 йил 30 ноябрь – 12 декабрь кунлари Дубай шаҳри (БАА)да бўлиб ўтган БМТнинг Иқлим ўзгариши тўғрисидаги доиравий конвенцияси Томонлар конференциясининг 28-йиғилишида Ўзбекистон Республикаси делегацияси Олий даражада иштирок этди ва йиғилиш доирасида бир нечта юқори даражадаги тадбирларни ташкил этди.

2023 йил натижаларига кўра атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги ҳамкорликнинг шартномавий-ҳуқуқий асослари кенгайтирилди ва 3 та хорижий давлат идоралари ҳамда ташкилотлар билан келишувлар имзоланди:

- Корея Республикаси Атроф-муҳит вазирлиги билан атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва “яшил” ўтиш соҳасида ҳамкорлик тўғрисида англашув меморандуми;

- Германия Федератив Республикаси Атроф-муҳит, табиатни асраш, атом хавфсизлиги ва истеъмолчиларни муҳофаза қилиш федерал вазирлиги билан атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида ҳамкорлик бўйича ўзаро аҳдлашув Декларацияси;

- Германия Федератив Республикаси билан “**Яшил Марказий Осиё**” ташаббуси доирасида Марказий Осиё ва Афғонистонда иқлим ва хавфсизлик соҳасида ҳамкорлик тўғрисида Аҳдлашув Қўшма декларацияси;

Ўрмон хўжалиги йўналишида

6,8 минг гектар фойдаланилмаётган ер майдонлари ўзлаштирилди. **235 минг гектар**, жумладан, Орол денгизининг қуриган туби ва Оролбўйи минтақасида **220,6 минг гектар**, тоғолди ҳудудларида **3,7 минг гектар** ва бошқа ҳудудларда **11,2 минг гектар** майдонда ўрмон барпо этиш ва қайта тиклаш тадбирлари амалга оширилди. **120 млн дона** ниҳол ва кўчатлари етиштирилди.

Суғориладиган қишлоқ хўжалиги ерлари дала четларида **2,5 минг гектар** майдонда ихота дарахтзорлари барпо этилди. Хусусий секторни жалб қилган ҳолда чорва бош сони **170 минг тага**, парранда сони **1,2 млн тага**, асалари оиласи **220 минг тага** етказилиб, **28 минг тонна** қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирилди. **5 280 гектар**да доривор ва озуқабоп ўсимликлар плантацияси барпо этилиб, **6 253 тонна** хом ашёси тайёрланди. **7 211 нафар** янги иш ўринлари яратилди.

Гидрометеорология йўналишида

Автоматлаштирилган метеорологик станциялар улуши **14 фоиздан 95 фоизга** етказилди, жумладан **23 та** автоматик агрометеорологик станциялар, Наманган вилоятига водий ҳудудини **250 км** радиусда қамраб олувчи радиолокатор ускунаси ўрнатилди.

Агрометеорология йўналишида **95 та** кузатув ускуналари республика ҳудудларига ўрнатилиши натижасида аграр соҳада зарур бўлган хизматлар (ўсимлик намлиги, ёғинлар миқдори, тупроқ ҳарорати ва намлигини)

кўрсатиш сифати **2 баробар**га ортиб, хизматлар тури **9** тадан **12** тага кенгайтирилди.

“Замин” халқаро жамоат фонди билан ҳамкорликда амалга оширилаётган лойиҳа доирасида 6 та автоматик станциялар Қоралпоғистон Республикаси, Жиззах, Самарқанд, Сирдарё, Сурхондарё ва Хоразм вилоятининг марказий шаҳарларига ўрнатилиб, ишга туширилди.

Турли барвақтликдаги об-ҳаво прогнозларининг ишончлилик даражаси суткалик – **94** фоизни, 2-3 суткалик – **92** фоизни, 4-5 суткалик – **90** фоизни, шторм огоҳлантиришларнинг оқланиши – **94** фоизни ташкил этди.

Бутунжаҳон метеорологик ташкилоти маълумотлар базасига кунлик об-ҳаво маълумотлари алмашиладиган станциялар сони амалдаги **39** тадан – **79** тага оширилди.